

**WYROK Z DNIA 24 LISTOPADA 2005 R.
WA 32/05**

Dopuszczenie się przez sprawcę kilku przestępstw, z których jedno było czynem jednorazowym, pozostałe zaś czynami ciągłymi (art. 12 k.k.), samo przez się nie wyklucza możliwości przyjęcia w odniesieniu do wszystkich tych przestępstw konstrukcji ciągu przestępstw, o którym mowa w art. 91 § 1 k.k.

Przewodniczący: sędzia SN J. Steckiewicz (sprawozdawca).

Sędziowie SN: M. Buliński, J. B. Rychlicki.

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: płk J. Żak.

Sąd Najwyższy w sprawie mjr. rez. Marka G., oskarżonego o popełnienie przestępstw określonych w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i innych, po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 24 listopada 2005 r., apelacji, wniesionej na niekorzyść przez prokuratora od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 12 września 2005 r.,

zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że za podstawę prawną zobowiązującą oskarżonego do uiszczenia opłaty za skazanie na karę pozbawienia wolności przyjął art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983 r. Nr 41, poz. 223 ze zm.) i w związku z tym obniżył ją do kwoty 180 zł oraz podwyższył opłatę od skazania na karę grzywny – jako orzeczonej obok kary pozbawienia wolności – do kwoty 200 zł i w związku z tym łączną wysokość opłaty określił na kwotę 380 zł; w pozostałej zaś części utrzymał go w mocy; (...)

Uzasadnienie:

Powołanym na wstępie wyrokiem mjr rez. Marek G. uznany został za winnego tego, że:

„1. w nieustalonym dniu w miesiącu lipcu lub sierpniu 1998 r. w P., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zapewniając Teresę B. o konieczności uzyskania środków finansowych na remont swojego mieszkania, doprowadził ją do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd przez zobowiązanie się do zwrotu pożyczonych pieniędzy, w wyniku czego wyżej wymieniona pożyczyła mu kwotę 1000 zł, której nigdy potem jej nie zwrócił, wyłudzając te pieniądze na szkodę wspomnianej pokrzywdzonej, tj. popełnienia przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k.;

2. w nieustalonym dniu i miesiącu 2002 r. w P., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie znieważał Teresę B., używając pod jej nieobecność słów powszechnie uznanych za obelżywe, w zamiarze, aby zniewagi te do niej dotarły, tj. popełnienia przestępstwa określonego w art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.;

3. w nieustalonym dniu latem 2001 r. w P., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wyłudził pieniądze w kwocie 105 zł na szkodę Teresy B., przez doprowadzenie jej do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd przez zobowiązanie się do zwrotu pożyczonych pieniędzy,

które pokrzywdzona zapłaciła za zakup przekazanych mu papierosów, tj. popełnienia przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k.;

4. w okresie między grudniem 1999 r. a lutym 2001 r. w P., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził Teresę B. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, tj. pieniędzmi w łącznej kwocie co najmniej 1125,17 zł, które pokrzywdzona zapłaciła tytułem opłat czynszowych i medialnych uiszczonych za wyżej wymienionego, przez wprowadzenie w błąd przez zobowiązanie się do zamiany mieszkania przez siebie zajmowanego na mieszkanie zajmowane przez pokrzywdzoną, czego nie miał zamiaru uczynić, tj. popełnienia czynu przewidzianego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.;

5. w okresie między kwietniem a grudniem 2000 r. w P., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził Teresę B. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, tj. pieniędzmi w łącznej kwocie co najmniej 1100 zł i 200 dolarów Stanów Zjednoczonych Ameryki, które pokrzywdzona wręczyła oskarżonemu:

– w kwietniu 2000 r. – 200 dolarów tytułem sfinansowania jego wyjazdu do rodziny na święta Wielkanocy,

– jesienią 2000 r. – 600 zł tytułem sfinansowania zakupu dla niego garderoby,

– w grudniu 2000 r. – 500 zł tytułem sfinansowania jego wyjazdu do rodziny na święta Bożego Narodzenia,

przez wprowadzenie w błąd przez zobowiązanie się do zwrotu wręczonych kwot, czego nie miał zamiaru uczynić, tj. popełnienia czynu przewidzianego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.”.

Sąd uznał, że czyny przypisane w pkt 3, 4 i 5 stanowią ciąg przestępstw.

Sąd orzekł następujące kary:

1) za czyn przypisany w pkt 1, na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 2 k.k., karę 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny w rozmiarze 40 stawek dziennych w kwocie po 20 zł za każdą stawkę,

2) za czyn przypisany w pkt 2, na podstawie art. 216 § 1 k.k., na karę grzywny w rozmiarze 20 stawek dziennych w kwocie po 20 zł za każdą stawkę,

3) za czyny przypisane w pkt 3, 4 i 5, na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny w rozmiarze 40 stawek dziennych w kwocie po 20 zł za każdą stawkę.

Na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 91 § 2 k.k. orzeczono karę łączną pozbawienia wolności w wysokości 10 miesięcy oraz karę grzywny w kwocie 50 stawek dziennych w rozmiarze 20 zł za każdą stawkę, po czym wykonanie kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 2 lata.

Orzeczono też obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwami opisanymi w pkt 1, 3, 4 i 5, a na podstawie art. 627 k.p.k. oraz art. 2 ust. 1 pkt 4 i art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych zasądzono od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa „1025 zł tytułem kosztów sądowych, w tym 420 opłaty”.

Apelację od tego orzeczenia, na niekorzyść oskarżonego, wniósł prokurator i zarzucił:

„obrazę prawa materialnego, a mianowicie:

1) art. 91 § 1 k.k. poprzez przyjęcie, że czyny opisane w pkt 3, 4 i 5 sentencji wyroku, tj. z art. 286 § 1 k.k. i z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – dwukrotnie,

stanowią ciąg przestępstw;

2) art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych poprzez wskazanie go jako podstawy wymierzenia opłaty i w związku z tym niewłaściwe jej naliczenie, zamiast art. 2 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy;

3) art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych poprzez błędne naliczenie opłaty za karę grzywny orzeczoną obok kary pozbawienia wolności w wysokości 120 zł, zamiast 200 zł”.

wnosząc:

„o zmianę zaskarżonego wyroku w części dotyczącej czynów przypisanych w pkt 3, 4 i 5 poprzez wymierzenie kar:

1) za czyn przypisany w pkt 3 z art. 286 § 1 k.k., 3 miesiące pozbawienia wolności oraz kary grzywny w wymiarze 20 stawek dziennych w kwocie po 20 zł za każdą stawkę;

2) za czyny przypisane w pkt 4 i 5 z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k., 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywny w wysokości 30 stawek dziennych w kwocie po 20 zł za każdą stawkę;

3) zmianę orzeczenia w przedmiocie opłaty i określenie jej na podstawie art. 2 ust. 2 pkt 3 i art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych w wysokości 380 zł”.

W uzasadnieniu apelacji dotyczącej obrazu prawa materialnego zawarto konkluzję, że przyjęcie przez sąd w zaskarżonym wyroku, iż „... dwa czyny z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i czyn z art. 286 § 1 k.k. stanowią ciąg przestępstw jest wadliwe... za czym przemawia fakt, że konstrukcja czynu ciągłego i ciągu przestępstw odnoszą się do różnych sytuacji faktycznych”.

W odniesieniu do opłaty podniesiono dwa zarzuty – sąd błędnie wskazał jej podstawę oraz nie uwzględnił faktu, że grzywnę orzeczono obok kary pozbawienia wolności.

Na rozprawie przed Sądem Najwyższym prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej popierał apelację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna tylko w tej części, w której kwestionuje rozstrzygnięcie o opłacie, bowiem sąd pierwszej instancji rzeczywiście powołał złą podstawę prawną jej wymierzenia, a określając wysokość grzywny, nie uwzględnił faktu, że została ona orzeczona obok kary pozbawienia wolności. Z tych też względów należało zaskarżony wyrok zmienić przez przyjęcie art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych za podstawę uiszczenia opłaty od orzeczonej kary pozbawienia wolności i w związku z tym obniżyć ją do kwoty 180 zł oraz – z tytułu orzeczonej kary grzywny – podwyższyć ją, co w efekcie skutkowało musiło obniżeniem opłaty łącznej do wysokości 380 zł.

W pozostałej części apelacja okazała się bezzasadna.

Też, że ciągu przestępstw nie mogą stanowić dwa czyny ciągłe i czyn jednostkowy, autor apelacji uzasadnił stwierdzeniem, które powołano wyżej oraz cytatem z jednego z komentarzy do Kodeksu karnego, że: „Obejmowane przez art. 12 i 91 § 1 zakresy sytuacji faktycznych nie krzyżują się ze sobą, co oznacza, że normatywne pola obu tych przepisów nigdy nie pozostają w stosunku krzyżowania. Stąd też wykluczone jest jednoczesne stosowanie do tej samej sytuacji faktycznej obu tych przepisów”.

Sąd Najwyższy wyrażonego w apelacji poglądu, nie podziela, a powołaną argumentację uznaje za nieodnoszącą się do problemu, którym jest kwestia, czy na

ciąg przestępstw mogą składać się czyn ciągły (czyny ciągłe) i czyn jednostkowy.

Sąd Najwyższy w tej kwestii wyraża następujący pogląd.

Dopuszczenie się przez sprawcę kilku przestępstw, z których jedno było czynnem jednorazowym, pozostałe zaś czynami ciągłymi, samo przez się nie wyklucza możliwości przyjęcia w odniesieniu do wszystkich tych przestępstw konstrukcji ciągu przestępstw, o którym mowa w art. 91 § 1 k.k.

Ciąg przestępstw zachodzi wówczas, gdy sprawca popełnia kilka przestępstw, które charakteryzują się jednorodną kwalifikacją prawną (tożsamość kwalifikacji), podobnym sposobem popełnienia, krótkimi odstępami czasu pomiędzy poszczególnymi przestępstwami oraz brakiem przedzielającego je wyroku skazującego co do któregośkolwiek z nich.

Trzy z czterech wymienionych przesłanek nie są kwestionowane i nie budzi wątpliwości, że zachodziły w rozpoznawanej sprawie. Podważana jest natomiast pierwsza z nich, zdaniem Sądu Najwyższego niesłusznie, bowiem przestępstwa opisane w pkt 3, 4 i 5 zaskarżonego wyroku spełniły kryterium tożsamości kwalifikacji prawnej.

Jak już to wyrażono, możliwe jest przyjęcie ciągu przestępstw w sytuacji, gdy jedno z nich zostało popełnione jednym zachowaniem, pozostałe zaś w warunkach czynu ciągłego, bowiem i tak (czyn ciągły) uważa się za jeden czyn. Różnica sprowadza się do tego, że przestępstwo, które zostało popełnione w warunkach czynu ciągłego, w odniesieniu do czynu jednorazowego, uzupełnione zostaje o elementy wynikające z art. 12 k.k. Okoliczność ta nie zmienia faktu, że przestępstwo to nadal jest traktowane jako popełnione jednym zachowaniem, a ponadto, co równie ważne, nie zmienia ustawowego zagrożenia karą oraz wymiaru kary (patrz: M. Dąbrowska-Kardas i P. Kardas: Czyn ciągły i ciąg przestępstw. Komentarz do art. 12 i 91 Kodeksu Karnego, Kraków 1999, s. 98).

Jedną z przesłanek zastosowania art. 91 § 1 k.k. jest to, by możliwe było orzeczenie jednej kary „na podstawie przepisu, którego znamiona każde z przestępstw wyczerpuje...”. Skoro więc art. 12 k.k. nie modyfikuje ustawowego zagrożenia, to podstawą do jej wymierzenia za czyn ciągły będzie – ten sam co w przypadku przestępstwa jednorazowego – przepis szczególny (w rozpoznawanej sprawie wyłącznie art. 286 § 1 k.k.).

W uzasadnieniu uchwały z dnia 11 sierpnia 2000 r., I KZP 17/00 (OSNKW 2000, z. 7–8, poz. 56) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na kilka kwestii. W szczególności, że „dla potrzeb orzecznictwa sądowego, przy rozstrzyganiu zagadnienia ciągu przestępstw podstawowe znaczenie przywiązywać należy do wymogu popełnienia przestępstw w podobny sposób” oraz na argumenty pragmatyczne (zob. też S. Zabłocki: Przegląd orzecznictwa, Pal. 2000, nr 9–10, s. 167).

W każdym z przypisanych przestępstw w pkt 3, 4 i 5 zaskarżonego wyroku oskarżony popełnił przestępstwo w podobny sposób (dodatkowo skierowane przeciwko tej samej osobie), co wynika wprost z ich opisu i ten fakt w połączeniu z przedstawioną wyżej argumentacją, czyniłby nieracjonalne nieujmowanie tych czynów w jeden ciąg przestępstw.

Powyższe uzasadniało uznanie, że czyny, o których mowa, zachowywały tożsamość kwalifikacji prawnej i dlatego w tej części apelacja nie mogła być uwzględniona.

